

FOAIA DIECESANĂ

Organ al Eparhiei gr. or. rom. a Caransebeșului

APARE DUMINECA

Prețul abonamentului:	Prețul inserțiunilor:	Corespondințele se adresează redacțiunii
Pentru Austro-Ungaria pe an 10 coroane	Pentru publicațiuni oficiale, concurse edicte etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150	„FOAIA DIECESANĂ“
” ” ” pe 1/2 an 5 ”	de cuvinte 6 cor., până la 200 de cuvinte 8 cor.	iară banii de prenumerațiune și inserțiunile la
” România și străinătate pe an 14 franci	de aci în sus 10 coroane	ADMINISTRAȚIA
” ” ” ” pe 1/2 an 7 ”		Librăriei și Tipografiei diec. în Caransebeș

Uniunea Românilor din Transilvania cu biserică romano-catolică sub împăratul Leopold I.

(Continuare)

IX

Despre Sinodul din luna Septembrie 1700.

În mijlocul tulburărilor religioase și politice din țară țene Metropolitul Atanasiu în toamna anului 1700 un sinod la Alba-Iulia. Din partea Românilor s'a creșut în parte și se crede încă de cătră gr. catolici în decomon, că la această ocaziune și anume în 4 și 5 Septembrie 1700, s'ar fi deplinit formal încheierea uniunii cu biserică catolică. Unii dintre scriitorii români gr. cat. descriu cu multă emfasă decurgerea acestui sinod și primirea solemnă a uniunii. Pentru însemnătatea deosebită, ce se atribue sinodului acestuia, să-l privim și noi mai de aproape.

Se spune, că Atanasiu ar fi convocat un sobor general, de toți protopopii, preoții, nobilii și bătrânii orașelor și statelor din totă Transilvania și din părțile atârnatore ale Ungariei¹⁾. Sinodul s'a ținut în mânăstirea s. Treimi din Alba-Iulia. În 4 Septembrie Atanasiu ar fi deschis adunarea primă prin o cuvântare despre folosele uniunii. Clerul să se fi arătat plecat spre acesta în cea mai mare parte, dintre mirenii însă fără multă greutate boerii din ținutul Făgărașului, nu așa de ușor și cei din comitatul Huniadorei, din scaunul Sibiiului și din districtul Brașovului. În fine s'ar fi învoit și aceștia după mai multe argumentări din partea coloralaltă. A doua zi în 5 Sept. continuându-se desbaterile relative la

cestiunea uniunii, s'ar fi decis în urma multor discusiuni, că afară de cele 4 puncte dogmatice să nu se strămute nimica în credință. Ritul și disciplina să rămână întru toate neschimbate, abstrăgându-se ce s'ar afla contradicțoriu bisericeii rom. catolice. S'ar fi hotărît mai pe parte, ca să subscrie actul emis Metropolitul, fiecare protopop înaintea juratului său, a doi comisari preoți și a trei deputați bătrâni din fie-care sat, în numele districtului întreg. Actul s'ar fi formulat astfeliu:

„Noi subsemnații, Episcopul, protopopii și tot clerul bisericeii românesce din Transilvania și din părțile unite cu dânsa, facem cunoscut prin acesta tuturor celor ce se cuvine și mai ales ordinarilor țerei Transilvaniei: că considerând nesătornicia vieții omenesce și nemurirea sufletului (de care trebuie să avem cea mai mare grijă dintre toate) am încheiat liber și de bună voiă din îndemnul lui D-șeu uniunea cu biserică romano-catolică, primind, mărturisind și creșdând toate cele ce primesec, mărturisesc și crede aceea, mai vârtos acele 4 puncte, în cari ne părém până acuma a fi desbinați, cari ni-se propua și prin grațiosul decret și prin diploma Maiestății Sale imperiale și prin a eminentissimului arhiepiscop, din care causă vrem, ca și noi să ne bucurăm de toate drepturile și privelegiile, de cari se bucură preoții aceleeeși s. matre biserice, după s. canone și după legile foștilor regi ai Ungariei, așa și noi după prenumitul direct al M. S. imperiale regale și al eminentissimului arhiepiscop să ne bucurăm de acum înainte ca comembrii ai aceleeeși biserice. Întru mai mare credință și tăria a acestora am întărit acest manifest al nostru cu subscrierea mânei noastre și cu sigilul s. mânăstiri din Alba-Iulia dimpreună cu sigilele proprie usuale. Alba-Iulia 5 Septembrie 1700“¹⁾.

¹⁾ Laurian „Magazinul Istoric“, pag. 307. „Documinte ist.“ pag. 163; Ilarian op. cit. pag. 57; Grama l. c. pag. 87; Samuil Clain (Micul) „Historia Daco-Romanorum sive Valachorum“ publicată în Fôia pentru minte, animă și literatură“ anul 1862 pag. 170. — Șaguna op. cit. pag. 163; Popea op. cit. pag. 110; Nilles op. cit. pag. 245—55.

²⁾ Șincai, op. cit., pag. 194—195; Cișariu, op. cit., pag. 77; Nilles, op. cit., pag. 247—249.

(L. S.)	Metropolitul Atanasiu.	
Protopopul	Daniel din Iliia cu	20 preoți
" " "	Teodor din Criș cu	20 " "
" " "	Gabriel din Bistra cu	15 " "
" " "	Toma din Vinți cu	24 " "
" " "	Ioane din Unidără cu	50 " "
" " "	Georgiu din Hațeg cu	35 " "
" " "	Nicola din Sassebiș cu	35 " "
" " "	Petru din Daia cu	30 " "
" " "	Vasiliiu din Armeni cu	39 " "
" " "	Sava din Seliște cu	15 " "
" " "	Petru din Sibiiu cu	33 " "
" " "	Massim din Avrig cu	21 " "
" " "	Stanul din Vinți cu	46 " "
" " "	Radul din Berivoi cu	56 " "
" " "	Cristia din Haromsek cu	13 " "
" " "	Vasiliiu din Kalbora cu	35 " "
" " "	Idomir din Birgiș cu	9 " "
" " "	Vasiliiu din Brașov cu	25 " "
" " "	Georgiu din Ohaba cu	40 " "
" " "	Vasiliiu din Suppădure cu	26 " "
" " "	Ioane din Lopand cu	16 " "
" " "	Constantin din Vidra cu	9 " "
" " "	Petru din Giogiū cu	27 " "
" " "	Adam din Orăștie cu	25 " "
" " "	Ioane din Calin cu	30 " "
" " "	Radul din Colun cu	40 " "
" " "	Constantin din Samți cu	28 " "
" " "	Mahaveiū din Nimița cu	25 " "
" " "	Ioane din Cănești cu	40 " "
" " "	Mateiū din Lăpuș cu	27 " "
" " "	Teodor din Lemi cu	56 " "
" " "	Teodor din Riușor cu	45 " "
" " "	Simcon din Sărvad cu	10 " "
" " "	Andreiū din Șimleu cu	24 " "
" " "	Simeon din Iliăș cu	40 " "
" " "	Demetriu din Băcău cu	37 " "
" " "	Mihail din Colota cu	30 " "
" " "	Pascu din Turda cu	28 " "
" " "	Ioane din Diomat cu	45 " "
" " "	Constantin din Ilăpirta cu	24 " "
" " "	Ioane din Sângel cu	45 " "
" " "	Ioane din Săcal cu	26 " "
" " "	Simeon din Silvaș cu	26 " "
" " "	David din Noul cu	46 " "
" " "	Stefan din Sânt-Mihail cu	25 " "
" " "	Vasiliiu din Sântul cu	7 " "
" " "	Ioane din Lazăr cu	15 " "
" " "	Petru din Alba-Iulia cu	22 " "
" " "	Gavriel din Sobar cu	40 " "
" " "	Adam din Cugir cu	24 " "
" " "	Gregoriu din Biț cu	35 " "
	Protopopii din Marmuros.	
" " "	Ilie din Soldobiș cu	9 " "

Protopopul Luca din Săliș cu 9 preoți

" " " Vasiliu din Romliș cu 41 " ")

Cu totul 54 protopopi și 1563 de preoți.

Tot la acest sinod în ședința din 14 Septembrie s'au propus următoarele puncte disciplinare de interes istoric:*)

„Noi Vlădica Atanasiu am arătat pohta noastră s. sobor cu aceste puncturi. Și poruncim foarte tare în tot locul, în varmeghi, în scaune, în partium: protopopilor, preoților, mirenilor, cari sunt Români, Greci, Sërbi, ce sunt aice în țara, ce se chiamă Transilvania: — Pohta Vlădichei.

1. Când va rânduî Vlădica și cu Titorii, cari vor fi jurați lângă Vlădica, și de sobor din toți protopopii țerei, atunci tot protopopul cu 2 preoți bătrâni să se afle la ziua cea numită a soborului; și să-i dea tot popa de cheltuelă 2 duce protopopului; ér care n'ar da, protopopul împreună cu acei doi bătrâni să-l tragă, ér protopopul de nu s'ar găsi la di, să fiă lipsit de deregetoria și globit cu 66 florinți.

2. Diacii, cari vor vré să se preoțască, înainte să mergă la protopop să-și cêră carte, și cu carte de la adevérat duhovnic; și să scie psaltirea de înțeles și glasurile și tóte taincele bisericiei; și până nu va fi la Metropoliă 10 de zile, până atunci Vlădica să nu-l preoțască; și popor să-i caute protopopul și să aibă a da protopopului o pele de vulpe.

3. Popii, cari vin dintr'alte țeri, să nu se priméscă, până nu vor aduce carte de la Vlădica. Așjidere popii, cari merg într'alte eparchii, să nu se priméscă, până nu vor avé carte de la protopopul lui, cumeă-i om bun și și-a plătit darea, ér care protopop nu va face așa, să aibă Vlădica a-l birșuguî cu 24 de florinți.

4. Protopopii să nu facă despărțenii afară în țară sau în eparchie, fără numai, când va fi sobor mare în Belgrad, ér care are face, să fie scăđut din tótă cinstea lui. Și se dee și acela birșag.

5. Cari popi vor cununa pre cari fug printr'alte sate sau poporénul altui popă sau frații, unora ca acelora să li-se ia preoția.

6. Cari diaci vor fi fost curvari sau furî, să nu se pótă preoți.

7. Care mireni se vor duce cu putere pre casa popii sau pre femeile lui sau pre marha lui fără de scirea Vlădichei sau a protopopului, unii ca aceia să fie fără de lege, până a-și da sama: și a cui va fi vina, birșagul soborului mare, 66 de florinți.

8. Preoți, cari n'au pléșă sau potcapoc, sau vor âmbla la cărcimă sau beți prin têrg și nu vor

*) Magaz. ist. tom. cit. pag. 310-311. După G. Șincăiu ar fi fost 55 de protopopi și 1582 de preoți. Veđi l. c. pag. 195. La Samuil Clain sunt numiți 1640 de preoți. Deci și aci există diversitate în păreri.

*) I. Moldovan: Acte sinodali II. Blaj 1872, pag. 119-123, „Magazinu ist.“ tom. cit. p. 312-317, „Doc. ist.“ p. 168-171, Grăma op. cit. p. 90.

âmbra cu haine lungi, unora ca acelor să li-se ia preoția.

9. Când va avé lege sau pâra popa cu un mirén, să-l caute în forumul lui înaintea birăului, sau a Spanilor; ér când va căuta mirénul pre popă, să-l caute înaintea protopopului în forum sau la Vlădica.

10. Care popă va merge pre poporul altui preot sau îi va scăde simbria sau il va piri la scaunul din afară, acela să se tundă.

11. Satul, care nu va îngădui pre țercovnic, acela sat să fiă oprit de lege, până nu vor pune crâsnic, și să-l îngăduască din toate cheltuețele și slujbele satului.

12. Care sat nu va da popii de o casă o claiă de grâu și o ferdelă de ovés și două zile de lucru, acela sat să fie fără de popă, ér popa de-î va țene legea, să se tundă.

13. Care popă nu va face duminicile sau serbătorile de 3 ori slujbe și vinerile și mercurile de 2 ori și preste post în toate zilele, unul ca acela să fie lipsit de preoția.

14. Popii să facă slujbă cât vor puté românesce, evangelia și poviastia să înțelegă și creștinii, ér de nu va povesti din pouceniă în toate dumineci și în toate serbători, acela popă să se globéscă.

15. Care oameni nu vor merge duminicile și în serbători la biserică și la liturgiă și vor fi sănătoși și acasă, pre unii ca aceia popa cu birăul și cu jurații ântăii să-l birșluguéscă 1 florint, de nu va veni și a 2 óră, să-l birșluguéscă 3 florinți. De nu va veni și a 3 óră, atunci să fie lăpédat de la biserică ca un păgân, cât nici la mórte nici la îngropăciunea lor popă să nu mórgă, așijderea și carii nu iaă naforă, și carii nu se ispoveduesc, și carii nu vor sci tatăl nostru, credeul, poruncile, fie bētrân, fie tēnér, așa să pață și aceia.

16. Cari popi sânt cu a 2 căsătorie, nici într'un chip să nu slujască liturgia; érá de s'ar găsi, să se tunză de tot să fie mirén.

17. Care popă va boteza fără de mir, să se lipsască de preoția.

18. Serbătorile să se țiiă care sunt însemnate la Ceaslov cu slove roșii și aú polileu și evangeliu, acelea să se țiiă, ér cari vor țene într'alt chip, să se birșluguéscă cu 12 florinți.

19. Cari protopopi vor face sobor de eparchiă, și care popă nu va veni la sobor, protopopul cu cei 2 popi bētrâni și cu soborul seú să-î birșluguéscă cu 6 florinți, fără numai când s'ar întempla să fiă betegi.

20. Care logodnă se va face fără popă, aceia să nu se cunune, până nu vor da în scire protopopului său Vlădichei.

21. Cari ómeni nu vor țene cele 4 posturi și nu vor posti, cum se cade, vinerile și mer-

curile, în post de pesce: aceia să fie lipsiți de la biserică, până nu-și cer ertăciune de la popă și de la popor.

22. Cari preoți sunt adevérați și vor trage tabac macar în ce fel de chip, să se birșluguéscă cu 12 florinți.

23. Care popă sau mirén va sudui de suflet sau de lege, acela să se lipsască de preoția și mirénul lăpédat ca un păgân.

24. În care biserică nu va fi icóna lui Chr. și a Precistei și a s. Nicolae, să se globéscă popa cu 12 florinți și satul cu 24 florinți.

25. La care popă se vor găsi odăjdile bisericeii nespelate sau mai scurte de glesne sau potirile și alte grozave, să se birșluguéscă cu 24 florinți.

26. Cari popi nu vor pomeni pre înălțatul împérat Ignatius și pre coronatul craiul nostru Iosif Leopold și pre Vlădica Ardélului, aceloră li-se va lua darul preoției.

27. În care eparchiă sau sat se vor afla oameni rei, hoți, curvari sau alto lucruri făcând, pre unii ca aceia să-î dee în mânele tisturilor, să-î birșluguéscă și până nu se vor împăca cu biserică, până atunci să nu-î priméscă, ei să fie lăpédai.

28. În care sat se va face duminicile și în serbători jocuri, cum se trag pe uliță sau într'alt chip, acela sat să se birșluguéscă cu 12 florinți.)

Se susține tot o dată, că sinodul acesta din Septembrie 1700 ar fi fost cel mai mare sinod al Românilor din Transilvania, că afară de protopopi și preoți ar fi fost invitați câte trei deputați mireni din fie-care sat. Pre lângă aceștia s'ar fi adunat încă o mulțime de Români din toate părțile, ca să vadă rezultatele uniunii că numai după ce s'ar fi încredințat, că ritul și disciplina bisericească vor rămâne neatinse, s'ar fi linistit și ar fi primit uniunea. Istoricii ar fi spunând, că până la 200,000 de familii române se uniră la ocaziunea aceea.)

(Va urma).

1) Punctele sau canónele propuse de Vlădica se primiră cu schimbări relative la punctul 2 și 4. Cu privire la punct 2 se obiectă că se pretinde prea mult de la candidații, cari nu sânt inițiați în științele teologice profunde, să scie psalțirea de înțeles, fiind multe locuri grele, despre cari nu se învoesc teologii la esplicare. Asemenea și prin îndătorirea, ca candidații să aducă carte de la spiritual pentru vrednicia sa, s'ar comite fărădelegi cumplite. Referitoriū la punct 4 se aduce, că nu póte fi aduins a desbate cauzele de despărțire numai în sinod mare, fiindcă acesta convine o dată pre an, ér prin amēnarea de atari cauze s'ar puté nasce periele spirituale și materiale. În acest sens vorbesc și legile țerei. În urma acestor obiecțiuni s'au modificat astfel: „Érá acestea am îngăduit: Protopopii să facă despărțenii cu scirea Vlădichei. Diacii să se preoțască, cari vor fi vrednici și învățați.“ Veđi l. c. mai sus; asemenea Șaguna l. c. pag. 169. — Scopul acestor stătoriri disciplinare era organizarea solidară a ierarchiei și stăpîrea multor abuzuri încuibate sub vitregitatea timpurilor.

2) Laurian „Doc. ist.“, pag. 168; Ilarian op. cit., pag. 57; Grama l. c. pag. 87.

Să nu mistificăm!

„Telegraful Român“ în Nr. 125 reproducând cele scrise în „Foaia Diecesană“ Nr. 45 sub titlul „De necrezut“, află de bine ale concomită cu unele observări, la cari suntem necesitați a reflecta următoarele:

Tot ceea ce se publică, se aduce la cunoștința publicului mare, poate să devină obiect de discuție; prin urmare și vorbirile de curtenire publicate, dacă ele cuprind momente, cari provoacă discuțiune. Să nu fie deci cu superare, dacă afirmăm, că da, e lucru *obicituit*, ca și vorbirile de curtenire să fie supuse discuțiunii, și serioșnici „Telegraful român“ nu poate nega aceasta, deși afirmă „că nu e lucru obicituit, ba e de »necrezut«, ca o vorbire de curtenire la ziua oromastică să devină obiect de discuție“.

„Telegraful român“ voescă să pună cestiunea pe alt teren: al supărării, al nerecunoașterii meritelor etc.

Nu este bine însă să alunecăm pe alte stereone, sau mai bine zis, să mistificăm lucrul. Să rămânem obiectivi.

Întrebarea este: Prin opul Prea Cuvioșiei Sale Domnului Arhimandrit Ilarion Pușcariu s'a deschis *poteca* pentru de a cunoașce pe marele metropolit Șaguna? Da sau ba?

Dacă da, se susține un lucru, carele nu suportă critică, carele este în contradicție cu adevărul. Dacă ba, atunci nici ca metaforă într'o vorbire de curtenire nu poate avea loc afirmarea, că a deschis *poteca*, și aceasta atât din considerare la persoana sârbătorită, cât și la corporațiunea, carea sârbătorește, și cu atâta mai vârtos din considerare la *adever*, carele nu trebuie întunecat prin metafore.

In afacerea din Cornereva

„Tribuna“ îndemnată de cele scrise în „Foaia Diecesană“ în afacerea părintelui Nistor Brânzeiu, revine în un articol de fond „Corniareva“, apărut în Nr. 218, asupra celor întemplate la Cornereva.

Nu voim să mai intrăm în meritul afirmativei roscoale și a celor referitoare la părintele Brânzeiu, ci rămânem pre lângă cele zise în Nr. 45 al Foaiei Diecesane nesubversând necesitatea a mai adauge ceva la acelea deoparte, iară de altă parte, pentru că Tribuna nu este obiectivă, ea alunecă la personalități, atacând persoane și corporațiuni onorabile.

Dacă reflectăm la articolul mai sus atins al Tribunei, cauza este: noaua necuviință manifestată față de Prea Sântitul Episcop.

Tribuna își termină adecă articolul său cu următoarele:

„Iar ce privesc „chestiunea de gust a Foaiei diecesane“, anume naționalismul dlui episcop Popea, lăsam să rămână chestiune de gust, căci taie prea adânc în viața noastră națională și bisericească, decât să o putem rezolva așa per tangentem în un articol politic.

Servească spre mângâiere „Foaia diecesane“, că scriitorul acestor șire aparține acelei generațiuni, care adinoră a legat mari speranțe de vicariul Popea și care apoi rind pe rind a perdut ilusiune după ilusiune în episcopul Popea. Fericim pe scriitorul „Foaiei diecesane“ că nu s'a disgustat încă de — chestiunea sa de gust.“

La acestea răspundem, că dacă scriitorul articolului rind pe rind și-a pierdut ilusiunile în Prea Sântitul Episcop, însuși DȘa poartă vina. DȘa dacă în realitate a cunoscut pre Prea Sântitul, a putut să știe, că Prea Sântia Sa nu a fost și nici nu e bărbatul, carele să dea cu barda în lună, și așa DȘa să nu și fie făcut astfelu de ilusiuni.

Diecesele nu se guvernează după ilusiunile unuia sau ale altuia.

Ca de încheiere observăm, că dacă scriitorul articolului din Tribuna își arogă dreptul de judecătoriu în chestiuni naționale, și încă față cu un bărbat cum este Prea Sântitul Episcop Nicolae Popea, trebuia să și arete numele, ca astfelu cunoscându-i activitatea, faptele și meritele naționale, să ne putem închina autorității DȘale, recunoscându-i dreptul de a judeca pre alții.

Faptele, faptele sunt acelea, cari cualifică caracterul și naționalismul omului, iară nu frase late și vorbe goale.

Educațiunea socială

Disertațiune cetită în adunarea generală a „Despărțământului Panciova“ al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“ ținută la 3 Iunie 1900 în Cubinul-Timișan,

(Fine)

Încheere

Ca să inceteze boalele sociale, cari ne copleșesc trebuie să înaintăm crescerea morală și socială, să sădim în inima societății române iubirea creștinească, iubirea nefățărită, care e izvorul virtuților omenești.

Cuvintele sântei scripturi se uită; trebe înprosperitate în inimile oamenilor; trebuie deschise prin învătăuri ușile celeialalte patrii, a patriei curesci, unde vor fi răsplătiți aceia, cari aici au suferit. Trebuie întăriți oamenii în religiune, în credință, căci numai această îi va împăca cu nedreptățile vieții pământesci; numai aceasta le va da putere, ca să și poarte în pace jugul datorințelor.

Rânduiala de azi nu învață tinerimea a și modera, a și stâmpăra și margini dorințele, ci de multe ori chiar și școala sădesce germenii poftelor, cari nu se pot implini. — Sub cuvântul creșterii

conglăsuitoare, armonice, copiii sunt instruiți la prea multe de toate, fără a ținea samă. că lărgirea cercului de cunoștințe, deșteaptă cerințe noi, măresc dorul plăcerilor pămâtesci, cari dorințe apoi neputându-se împlini ajung a fi motorul, înbolditorul neîndestulării, nefericirii, care duce la decădere morală.

Câți dintre noi poartă în sîn spinii poftelor neîmplinite, cari ne strică toate bucuriile și ne fac nesimțitori față de plăcerile mărunte ale vieții de toate zilele? De aci urmează luxul netrebnic, înălțarea fără vrednicie, corupțiunea, desfacerea vieții familiare prin despărțiri. Această rânduială greșită se apără cu părerea, că a lucrat cu bună credință, voind a desvolta toate puterile sufletesci. Dar nu a priceput, că împărțirea acestor puteri este cu puțință numai în socoteala tăriei caracterului. Nu împărțirea și respirarea, ci împreunarea puterilor sufletesci, dezvoltarea caracterului să fie scopul nostru, căci societatea are lipsă da caractere.

Sistemul de azi nu desvoaltă caracterul. Azi toate se iartă copilului; toate se fac pentru și pe voia lui. Azi în cercul familiei copilul este un tiran poruncitor; tatăl suspinând îi împlinesce poruncile, pre cari mama le sprijinesce. Părinții nostri au fost mai înțelepți; ei au învățat odraslele lor la ceea ce nu e iertat chiar și cu ajutorul nucei. Noi suntem cu mult mai nervoși, mai slăbănogi și egoiști, decât să ascultăm plânsul copiilor, ori să curmăm îndărătnicia lor. Nu avem voință tare. Din comoditate facem pre voia copilului, fără a cugeta, că astfel noi înșine făurim lanțul, care îl va face rob pasiunilor sale. Și dacă copilul nu a învățat a asculta până a fost mic, iar, crescând, nu-și va înfrâna poftele sale păcătoase: vom învovăți pre alții, fără a ne pica în minte, că noi suntem aceia, care secerăm roadele slăbiciunii noastre.

Să părăsim deci rânduiala stricăcioasă și moale de până aci și să ne întoarcem la asprimea veche, dacă vorba bună nu se prinde. Să avem tărie a sta în fața slăbiciunii de modă; lasă să strige lumea, că suntem barbari ori neumani, că suntem vecituri: să isbutilim numai a ne face copii stăpâni preste poftele lor. — Începând din casa părintească să scie copilul însemnătatea cuvântului „nu e iertat“ — căci a îndrepta în școala întrolăsarea părinților: de multe ori e prea târziu.

Este greșală a nu deștepta în copil cunoașterea de sine, conștiința morală; a nu-l deprinde cu simțul răspunderii morale și lăsându-l în lipsa cunoașterii legii interne, care să deie îndreptare sănătoasă faptelor lui.

Nu e de ajuns a vorbi de simț moral. Trebuie adusă la cunoștință curată și luminată — clară — însemnătatea cuvintelor ce e bun și ce nu e bun, ca fără șovăire, fără îndoire să se poată zice despre ceva acesta e bun, acesta e rău. A face deosebire între bine și rău, a urma binele cu ori-ce preț, a nu face rău cu nici un preț, iară la ce trebuie să învățăm copiii.

Ce e bine și ce e rău a scris pe tabla legii Dom-

nul ceresc înainte de asta cu 4000 ani. Și de atunci nu s'a aflat om, care să poată zice mai mult, ori cele zise să le poată schimba. Răul e numai, că legea dzească nu e scobită în conștiința, în inima noastră. Tabla noastră de legi e cioplită din piatră, care se macină, se pulverizează, înscipțiunea de pe ea se tocesce, și nu e bine așa! „Nu fura“, „nu ucide“ nici — chiar sufletul aproapelui tău — și „nu poți nimic ce este al aproapelui tău“ — porunci simple și cât de cuprinzătoare sunt ele! Dar cu toate treburile să ne *deprindem* din frageda copilărie.

Nu e destul să ne împotrivim amăgirii, ci trebuie să împlinim între toate împrejurările aceea, ce ni-e datorința. Nu e destul, ca cineva să poată zice despre sine: „nu am făcut nici un rău“; întrebarea e, că făcut-a tot binele, ce a face dator era; încunjurat-a tot răul, ce a încunginra putea, și: înfrânatu-și-a poftele, cari înfrânate trebuiau? La acestea, afară de conștiința morală, mai trebuie și voință disciplinată, înfrânată; trebuie energia corpului și a sufletului, ca sufletul să fie în stare totdeauna a cugeta ce e bine, și corpul a îndeplini cugetul; trebuie minte sănătoasă în corp sănătos: aceasta este coroana educațiunii! Aci zace taina caracterelor mari; nu în spirit, ce schintează, în puteri mintali peste fire, ci în voința nelănchezită a corpului și a spiritului a face fără șovăire ceea-ce e cunoscut a fi bun, și a încunjura cu toată hotărîrea ceea-ce e aflat a fi rău. Este deci lucru de căpetenie dezvoltarea tăriei de caracter; într'acolo trebuie să tindă școala, familia, societatea, iar tăria de caracter se va desvolta prin suferirea cuvântului sincer. Mintea se poate întări și mai târziu, dar dacă caracterul nu se va întări în tinerețe, nu se va întări nici când.

Dacă cercetăm, de ce calcă oamenii așa de ușor legile morale; de ce-și părăsesce bărbatul familia, femeia caminul și copiii săi, — de ce alcargă unii cu pasiune neînfrînată după norocul orb, — de ce se dușmănesc oamenii unii pre alții pentru nimicuri; de ce pierd simțul național din inimi: pricina o aflăm mai ales în aceea, că din inimile oamenilor a perit frica de Dzeu. Nu de Dzeu ne temem, ci de mânia oamenilor; nu privim conștiința ca judecător al faptelor noastre, ci lumea; nu voim a plăcea lui Dzeu, ci oamenilor. — Trebuie îndemnați și îndreptați oamenii la frica de Dzeu, căci legile profane-lumesci se pot suci, dar legile dumnezeiesci rămân vecinic neschimbate.

Suntem egoiști, — iubitori de sine. Ne iubim pre noi înșine mai mult decât e vrednicia noastră, iar pe aproapele nostru nu voim a-l vedea în asemănare cu noi. Uitam, că suntem fii ai unui și aceluiaș Dzeu. Sânta scriptură ne învață „să iubim pe aproapele nostru ca pre noi înșine“. Se înlocuim deci egoismul cu altruismul; în locul iubirii de sine să sădim în inimile noastre iubirea aproapelui.

Când ajungem la cunoștința, că omul ca ființă socială, în faptele sale trebuie să fie cu privire și la aproapele său, — că îndestulirea poftelor noastre

adese-ori se poate ajunge numai în paguba altora, de aceea trebuie să ne lăpădam de ele; că indestulirea egoistă a poftelor noastre poate să aibă ca urmare descompunerea ordinii sociale — și așa ar trage după sine și stricăciunea noastră; când începem a iubi pe aproapele nostru ca pe noi înșine, atunci faptele noastre vor fi regulate prin legile morale; atunci va fi lucrarea noastră voită și faptă morală.

Omul nu ar fi ființă mărginită, dacă nu ar ni-zui cătră infinit, cătră nesfârșit; nu ar, fi om, dacă nu ar dori bunătatea îngerească. Unde știința înceată, acolo se începe credința; unde se curmă bunătatea omului, se începe bunătatea lui Dumnezeu. — Dacă vom urma calea bunătății, a adevărului în iubirea cătră aproapele nostru și cu frica lui Dumnezeu atunci:

„În ziua cea de judecată
Când față 'n ceriu cu Domnul sânt
Latina gintă-a fi 'ntrebată:
Ce-ai făcut pe-acest pământ?... cu V. Ale-
xandri regele poeților: Vom răspunde sus și tare:
O, Doamne, 'n lume cât am stat,
În ochii săi plini de-admirare
Pre tine te-am reprezentat!“

Teodor V. Petrișor

Protopresbiterul

Simeon Popescu,

profesor.

— Dare de seamă, Spicuire. —

Bobârnaci.

Titlu cam curios, dar modern. E introdus în „chestiuni de controversă literară și științifică“ de „Dascălul dascălilor“, căruia i-a fost rezervat să deie direcție nouă criticii din veacul XX.

Pentru acei muritori, cari n'au fericirea să citească „Tribuna“ din Sibiu, observ, că numitul „Dascăl“ este „Protopresbiterul Simeon Popescu, profesor“. „Darea de seamă“ și „Spicuirea“ sunt operele lui. „Bobârnacii“ sunt floricele de „chibzuire proprie“, de „esperință făcută cu sine însuș“, de cultura intelectuală, de creștere etc etc., culeso din amintitele opere. Culegătorii floricelelor sunt mai mulți. Subscritorul acestor șire am fericirea să leg floricelele într'un buchet, pe carele cu toată reverința îl present „Dascălului dascălilor“ ca omagiu . . .

Dar înainte de toate

Nițică introducere

D-l S. Popescu a publicat în „Tribuna“, nr. 107—132 din acest an, o „Dare de seamă“ asupra unor cărți de religione de ale mele. La această „Dare de seamă“ am scris un „Răspuns“, dar redacțiunea „Tribunei“, condusă de devisa jurnalistică „Audiatur et altera pars“ nu l-a publicat din considerațiuni de lungime și de stil. Răspuns de „Tribuna“ mi-am publicat „Răspunsul“ în „Foaia Diecesană“ încheindu-l cu declarațiunea, că „în cauza cărților mele nu mai stau de vorbă cu „dascălul dascălilor“.

Purtarea „Tribunei“ față de mine, înfrângerea „Dării de seamă“, dar mai ales declarațiunea mea me îndreptătau să cred, că am sfârșita-o cu d-l S. Popescu. Aș! . . . D-sa în alți 20 de numeri, tot în „Tribuna“, serie la „Răspunsul“ meu o „Spicuire“ plină de spirit cu scopul, ca să înfrângă acele „banalități“ din „Răspuns“, cari „par a avea un grămte de serio-sitate, și pentru cei neinițiți pot avea apariința de a fi încâtva favorabile d-lui Dr. Barbu“.

Și acuma trec la „Bobârnaci“.

Procedura în publicarea „Răspunsului“

În „Tribuna“, nr. 194, d-l S. Popescu scrie:

D-sa (Dr. Barbu) crezându-se stăpân absolut și necontrolat pe organul eparchiei Caransebeșului, după ce publică o parte din răspunsul d-sale în nr. 31—36 (30 Iulie până în 3 Septembrie a. c.), în nr. 37 din 10 Septembrie reproduce tot ce publicase până aci (adecă în nr. 31—36) și mai adaoge încă $\frac{1}{2}$ coală, ca suplement. Astfel că nr. 37 din 10 Septembrie, cu suplement cu tot, se ocupă întreg întreguț numai cu Răspunsul dlui Dr. Barbu. Aceasta însă nu e deajuns dlui Dr. Barbu. Părându-i-se că tot va mai fi rămas ceva nezdrobot de găsul d-sale, în nr. 17 merit pentru 17 Septembrie, căruia însă îi păstrează eticheta numărului precedent (10 Sept. nr. 37), cum făcuse și cu nr. 17 pentru 17 Sept. a. c., în acest nr. d-sa mai reproduce încă odată prețioasa d-sale prosă din nr. 31—37, căreia îi mai adaoge, alte două jumătăți de coală, tot numai și numai „Răspuns“ la „Darea mea de seamă“. Nu-i vorbă, aceasta ar pute să mă măgulească, dacă aș fi un vanitos, care să pună preț pe importanța ce dl Dr. Barbu o pune pe zisele mele, și dacă nu m'ar prinde mila, deoparte de indulgenții cetitori ai „Foi diecesane“, căroră li-se oferă așa variată lectură, de alta de însași „Foaia diecesană“, care a ajuns în așa hal fără hal;

Așa prezentează d-l S. Popescu „ne mai pomenita procedură în publicarea „Răspunsului“. Do fapt însă publicarea „Răspunsului“ s'a făcut astfel: „Răspunsul“ s'a publicat și a putut fi citit de abonenții „Foi Diecesane“ în nr. 31, 32, 33, 34, 35, 37-38 și 39¹⁾. Pentru neabonenți a trebuit să-l reproduc. Și, ca să cruș spesele cu preruperea „Răspunsului“ în broșură, spesele broșurării și o bună parte din portul postal — la olaltă vr'o 60—70 fl. —, l-am reprodus în forma unui număr din „Foaia Diecesană“, căruia „pentru ochii lumii oficiale“ dela postă i-am pus eticheta nr. 37. „Răspunsul“ reprodus nu s'a trimis de cât unui singur abonent și anume d-lui S. Popescu. Il-am trimis eu — pare-mi-se în 2 esemplare — din deosebită dragoste, ce am față de d-sa.

Această „ne mai pomenita procedură în publicarea „Răspunsului“ era semnalată într'o notiță redacțională a „Foi Diecesane“, nr. 36.

Nu mai facem comentari!

Mosai: de epitate

Tot acolo scrie d-l S. Popescu:

Luând poziția clasicului cavalier din evul mediu, dl. Dr. Barbu, din „Școala herbert zilleriană“ și din câteva celebrități germane mai mult ori mai puțin obscure își făurește un năzdrăven *Rosivanle*, car' din condejul d-sale redacțional, o fulgerătoare lance. Cu această armătură dă năvală, cum am văzut, prin câmpiile vaste ale „Foi diecesane“ și vai de cei ce-l stau în cale. D-sa taie fără milă în dreapta și în stânga, așa că, în închipuirea d-sale, pe toți îi face hărăci-parcia. Străpunge cu lancea pe biata „Tribună“ și pe directorul ei, trăneste la pământ pe „Tribuna Poporului“²⁾; dintr'o lovitură taie în două *archidieceasa* și pe tipografia ei³⁾, car' pe mine mă face praf și pulbere. Întocmai cum o făcea odinioară demnul seu

¹⁾ Cât joc pe spirit nu făcea încă d-l S. Popescu, dacă observa, că „Răspunsul“ s'a finit abia în nr. 39?

²⁾ Să mi se arete unde amintesc eu în „Răspuns“ „Tribuna Poporului“. P. B.

³⁾ Cum așa? P. B.

predecesor, d-sa înfigându-și cu virtute pînții în coastele Rosinanelui, și, alergând și căutându-mă pe teren, se înfăbănta, se înverșunează treptat în proporție cu creșterea, și în înverșunarea d-sale îmi trimite și epitețe din ce în ce mai zdrobitoare. D-sa începe cu „*Prea se ia în serios dl S. Popescu*” (pg. 3, col. 2), apoi continuă: „oare nu roșește savantul recensent, ale cărui cunoștințe pedagogice nu trec peste cărțile de citire” (pg. 8, col. 2). „Că dl S. Popescu nu înțelege, este o urmare a originalității sale mărginite” (pag. 9, col. 1). „Toate acestea observări sînt frase ale unui ventriloc, care în vicața sa n'a făcut studii biblice serioase. Nu se poate presupune, că un bărbat cît decît inițiat în aceste studii se verse atîtea absurdități, câte scrie dl. S. Popescu. A răspunde la toate aceste ar fi o curată nebunie” (pg. 11, col. 2). Schimonosiriile aceste nu sînt de capul dlui S. Popescu (pg. 12, col. 1). Dl S. Popescu... este un diletant... un om care scrie ca un nămit (pg. 15 col. 1). „D-sa, pentru care chestiunile de credință sînt marfă de tîrg, mai ară cîteaza, ca să nu zic obrazul, se 'mi dea mie lecții de ortodoxie:” (pg. 15, col. 2). „Te cuprinde nu numai compătîmirea, ci și o greață, cînd trebuie să discuți cu ventriloci istorici ca dl S. Popescu” (pg. 12, col. 1). „Dar ignoranță mai crasă,” cu o obrăznicie mai mare decît cele cuprinse în cuvintele dlui S. Popescu, nici nu se poate cugeta” (pg. 17, col. 2). „Dl S. Popescu e slab în Dogmatică. Nici că se poate alfel, cînd cunoștințele-i dogmatice abia se reduc la Catechisme.”... Așa forfotește mult preocupat dascăl și bogoslov. D-sa are mai puține cunoștințe teologice, decît oamenii laici în ale teologiei (pag. 18, col. 1).” Și dacă nu se isprăvea mai curînd clasicul răspuns. Doamne ferește, ne pomeneam cu dl Dr. Barbu cî intră în grațiosități și urbanitate pe ursari și pe cortorari. La sfîrșitul sfîrșitului, după ce-și face o caldă apologie pentru isprava, ce a făcut, simțindu-se istovit de puteri, ilustrat „cavaler al tristei figuri” declară că nu mai bate cîmpii „Foi diecesane”, nu mai stă de vorbă cu mine!

„Slot- lieb ich mir den Spanier”!

Singur acest citat caracterizează în de ajuns manierile de „grațiosități și urbanitate” ale d-lui S. Popescu.

Dar să stăm puțin de vorbă.

Cele mai multe epitețe le-am scos din dicționarul d-lui S. Popescu. D-sa scrie la adresa mea: „E de regretat că d-l Dr. Barbu nu s'a luat pe sine însuși în serios” („Tribuna,” nr. 113); „Pentru cei ce au cetit, nu un manual de dogmatică, ci un catechism mai de seamă, e destul că am semnalat crasa ignoranță”. Să se asemeneze aceste două epitețe cu primul și ultimul epitet, subtrase de mine, din citatul d-lui S. Popescu. — Ajungă aceste două exemple!

D-l S. Popescu, care în continuu dă lecțiuni de „citațiuni”, nu citează corect, ba chiar falsifică epitețele, ce i le-am dat. Cu ce scop? Ca exemple îi aduc epitetul, pe care-l află d-sa pe pg. 8 col. 2, și cuvîntul „verse” în loc de „scrie”, pg. 11, col. 2.

Epitețele, ce le dau eu d-lui S. Popescu, sînt nimica pe lângă „grațiositățile și urbanitatea”, de care mă învrednicesc d-sa zicîndu-mi, că *propag și introduc anarchismul în biserică* (nr. 113 și 131) și acuzându-mă de *eresii* (117, 131).

De epitețele, ce mi-le dă în „Spicuire” nu amintesc, vom avea ocaziune să vedem câteva; tot așa nu întreb cine a pus „controversa literară și științifică” pe terenul „grațiosităților și urbanității”. Un lucru însă constat: d-l S. Popescu n'a dat de minciună proverbul românesc, care sună: „Vede pînă în ochiul altuia și nu bărna din ochiul său”.

P. Barbu

(Va urma)

Varietăți

Consistoriul metropolitan s'a întrunit în 12 l. c. în ședința extraordinară spre a executa concluziile congre-

*) Subtrase de mine. P. B.

sului ținut în anul acesta. S'au prezentat următorii asesori consistoriali afară de Sibiu: Arhimandritul Filaret Musta, arhimandritul Augustin Hamsea, protopresbiterii: Mihail Popoviciu, Constantin Gurban, Dr. George Popoviciu, Ioan Droș, apoi ca asesori mireni Nicolau Zigre și Ioan Lenger. Din asesorii locuitori în Sibiu au luat parte arhimandritul vicariu arhiepiscopesc Dr. Ilarion Pușcariu, Ioan Papiu, Zaharie Boiu, Nicolau Ivan, Mateiu Voileanu, asesor mirean Parteniu Cosma. Au depus jurămîntul asesorii nou aleși arhimandritul Augustin Hamsea, protopresbiterul Nicolau Ivan și asesorul mirean Parteniu Cosma.

Săntirea unei cruce. Din o corespondință primită din Vasiova estragem următoarele:

Zi de sîrbătoare și de mare bucurie a fost ziua de 8/21 Noemvre a. c. pentru comuna noastră Vasiova, căci în această zi a avut loc săntirea unei frumoase cruce de marmoră albă.

Spesele cu aceasta cruce, 600 de cor., au fost adunate prin contribuiri benevole din partea evlavioșilor noștri creștini, la stăruința parohului Coriolan Zuiac, a președintelui de comitet Dimitrie Avram și a epitropilor Dimitrie Iova și Dimitrie Oanca.

Poporul nostru — precum la toate ocaziunile astfel și acum — și-a arătat credința, iubirea față de sînta biserică, participînd cu mic cu mare la acest act religios-sîrbătoresc și ascultînd cu evlavie rugăciunile pătrunzătoare ale maicei noastre biserici.

Mult a contribuit acest act la întărirea credincioșilor noștri în credința și biserică noastră străbună, la deșteptarea simțului de jertfă cîtră casa lui Dumnezeu, cuvintele parohului nostru Coriolan Zuiac, carele precum totdeauna, cînd numai i-s'a dat ocaziunea astfel și acum n'a lăsat ca turma încredințată On. D-Sale — lăudînd faptele cele bune — să n'o îndemne spre lucrurile bineplăcute lui Dumnezeu.

Adunarea generală a Reuniunii române de lectură din Caransebeș se convoacă pe Duminică în 17/30 Decemvre a. c., 3 oare după amiază, cu programul prescris de statutele reuniunii. Adecă: 1. Raportul comitetului. 2. Raportul cassariului și alegerea comisiunii pentru revidarea socoților. 3. Alegerea comitetului. 4. Statorirea bugetului pro 1901. Caransebeș în 18 Noemvre 1900 v. Dr. Traian Badescu, președ.

Bibliografie

Curs elementar de Botanică și Zoologie pentru clasele inferioare ale școalelor medii de Gheorghe Chelariu prof. și dirigent la școala reală. Partea I. Brașov, 1900. Prețul 2 cor. 60 fil.

Viața și operele lui Andreiu Mureșan. Studiu istoric-literar de Ioan Rațiu, prof. ord. la preparandie

și școala superioară de fete din Blaș. Blaș. 1900. Tipografia seminariului arhidiecesan.

*

În editura Tipografiei și Librăriei diecesane din Caransebeș a apărut *Calendarul Românilor* pe anul de la Cristos 1901. Anul XIII. Prețul 50 fileri (25 cr). Acest calendar se recomandă de sine atât prin forma frumoasă, cât și prin cuprinsul bogat. Cuprinsul este următorul: *Cronologie* pe anu 1901. *Partea Calendaristică* cu Povete economice și Prevestirea timpului. *Genealogia* caselor domnitoare. *Tabela taxelor de poștă și telegraf*. *Scala* timbrelor. *Șematismul* bisericii ortodoxe-orientale române din Ungaria și Transilvania și spec. al *diecesei Caransebeșului*. *Partea literară*: *Alegerea de Arhiepiscop și Metropolit în Carlovăț la anul 1769* (I. Bartolomeiu). *Din ale neamului nostru* Sinesiu Bistrean). — *Din viața lui Stefen cel Mare* „Albina“). *Are omul folos ori pagubă, că merge la biserică?* *La adresa celor necredincioși*; *Caracterul religios moral al lui Constantin Negruzzi* (Caract. mor. de I. Popea). *Neagra din fântână* poveste din popor (Avram Corcea). *Economie. Sfaturi. Poesii. Anecdote. Proverbe și Sentințe* etc. *Têgurile. Anunțe*.

Tot în editura Tipografiei și Librăriei diecesane a apărut: „**Bănățanul**“, *calendaru pentru popor*, pe anul comun dela Cristos 1901. Anul II. Prețul 30 bani (15 cr.). Acest calendaru pe lângă partea calendaristică are o parte literară, economică și consemnarea țergurilor.

Aviz

Venerabilul Sinod eparhial sub Nr. prot. 30 ex 1898 a decis, ca pretensiunile tipografiei și librăriei noastre diecesane să se încaseze la cas de lipsă și pe calea procesului. Onoratele comune bisericesci, cari restează cu abonamentul la „Foaia Diecesană“, precum și singuraticii, cari sunt în restanță pentru „Calendarul Românilor“ sau altele, sunt rugați, ca în interesul lor proprie să binevoiască a-și plăti cât mai curând datoriile lor la subsemnata administrațiune în Caransebeș, căci la din contră vom fi siliți a încassa datoriile dela dênșii pe calea procesului, prin ce s'ar căusa numai spese, fără trebuință. — Caransebeș la 25 August 1900.

Administrațiunea Tipografiei și Librăriei diecesane.

Mulțămită

Subscrisul esprim cea mai profundă mulțămită „Societății pentru asigurarea vitelor“ (Magyar kölesönös állatbiztosító társaság mint szövetkezet) pentru lichidarea promptă a sumei de despăgubire, ce am primit prin dl Lazar Sciopon reprezentante cercual în

Caransebeș, după vacile, cari au perit de splină (Authrax).

Maurițiu Kohn
comerciant în Petroșnița.

Primire de ospătărie

Am onoare a aduce la cunoștința P. T. public din Caransebeș și jur, că am primit ospătăria la „Radeczky“, mai nainte „Schwab“, și că am aranjat-o foarte elegant.

Fac și aceea cunoscut, că am aranjat foarte elegant pentru oaspeți 4 chilio cari stau publicului la dispoziție cu prețuri foarte eține.

Totodată împărțâșind P. T. public din Caransebeș și jur, că dau cost foarte bine pregătit și ețin per abonament, în casă și în afară de casă, mă rog să fiu cercetat de P. T. public.

Cu toată stima:

Wilhelm Schnur
ospătariu.

Concurs

În urmarea decisului Ven. Consistoriu dto. 1 Novembre 1900 Nr. 2519. B. se escrie concurs pentru ocuparea postului de paroh în parohia de clasa II din **Cuvin** (Cubin), protopresbiteratul Panciovei, comitatul Timiș, cu termin de recurgere de 30 de zile dela prima publicare în Foaia Diecesană.

Emolumentele:

1. Una sesiune parochială constătătoare din 34 jugere.
2. Birul indatinat.
3. Pentru sântșirea apei 16 litre de grâu sau 1 fl. (2. coroane).
4. Stola usuată.

Doritorii de a ocupa acest post, vor subșterne petițiunile lor, adresate comitetului parochial și instruate conform prescrișelor din vigoare, Prea On. Oficiu protopresbiterat gr. or român al Panciovei în Satul nou (Réva Ujfalu.)

Competenșilor li se permite a se presenta înainte de alegere în biserica cu invoirea prealabilă a protopresbiterului tractual spre a își arêta desteritatea în cele bisericesci.

Comitetul parochial din Cuvin. 2—3 (72)

În conștelegere cu P. O. Domn protopresbiter *Trifon Miclea*.